

Poolbygge på Klinta 1:18

Arkeologisk förundersökning 2025

Köpingsvik (L1957:2031), Klinta 1:18, Köping socken, Borgholms kommun, Kalmar län, Öland

Ulrika Söderström

Arkeologisk rapport 2025:21

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av Kalmar läns museum

Poolbygge på Klinta 1:18

Arkeologisk förundersökning 2025

Köpingsvik (L1957:2031), Klinta 1:18, Köping socken, Borgholms kommun, Kalmar län, Öland

Författare
Copyright
Redaktion
Kartor

Ulrika Söderström
Kalmar läns museum 2025
Anna-Karin Karlsson, Stefan Siverud
Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från
Lantmäteriverket
Kalmar läns museum
1400-352X

Förlag
ISSN

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	8
Topografi och fornlämningsmiljö	9
Syfte och frågeställningar	11
Metod och genomförande	12
Resultat	14
Tolkning	16
Åtgärdsförslag	17
Referenser	18
Tekniska och administrativa uppgifter	19
Bilagor	20

Karta över Kalmar län med platsen markerad.

Sammanfattning

På uppdrag av Länsstyrelsen i Kalmar län har Museiarkeologi sydost vid Kalmar läns museum genomfört en arkeologisk förundersökning på fastigheten Klinta 1:18. Uppdraget genomfördes inför en planerad poolbyggnation. Syftet med förundersökningen var att ta reda på om den ca 20 m² ytan berördes av fornlämning. I fastighetens direkta närhet finns flera registrerade fornlämningar med boplatss- och gravlämningar från framförallt sten- och järnålder.

Förundersökningen inleddes med att ytan avsöktes med metalldetektor för att spåra förekomst av daterbara föremål i matjordslagret. Därefter handgrävdes tre meterrutor, samtliga förlagda till de delar av ytan där utslag förekom. Metallutslagen visade sig vara modern järnspik, samt en hästkosöm. I rutorna framkom inga lämningar eller fynd utöver ett möjligt bryne.

För att konstatera förekomst av fornlämning inom ytan torvades matjordslagret av och ett

schakt grävdes diagonalt över ytans västra del. Så när som på en modern störning påträffades inget av arkeologiskt intresse i schaktet. För att säkerställa att det inte fanns lämningar eller fynd som kan kopplas till den närliggande registrerade grav- och boplatssområdet L2020:8289, vilken har sin västra avgränsning endast 10 meter från den nu aktuella ytan, grävdes ytterligare ett schakt i den östra kortändan av ytan. Detta grävdes ner till ca 0,8 meter för att kunna avfärda möjligheten till överlagrade lämningar. Inte heller här påträffades något av arkeologiskt intresse.

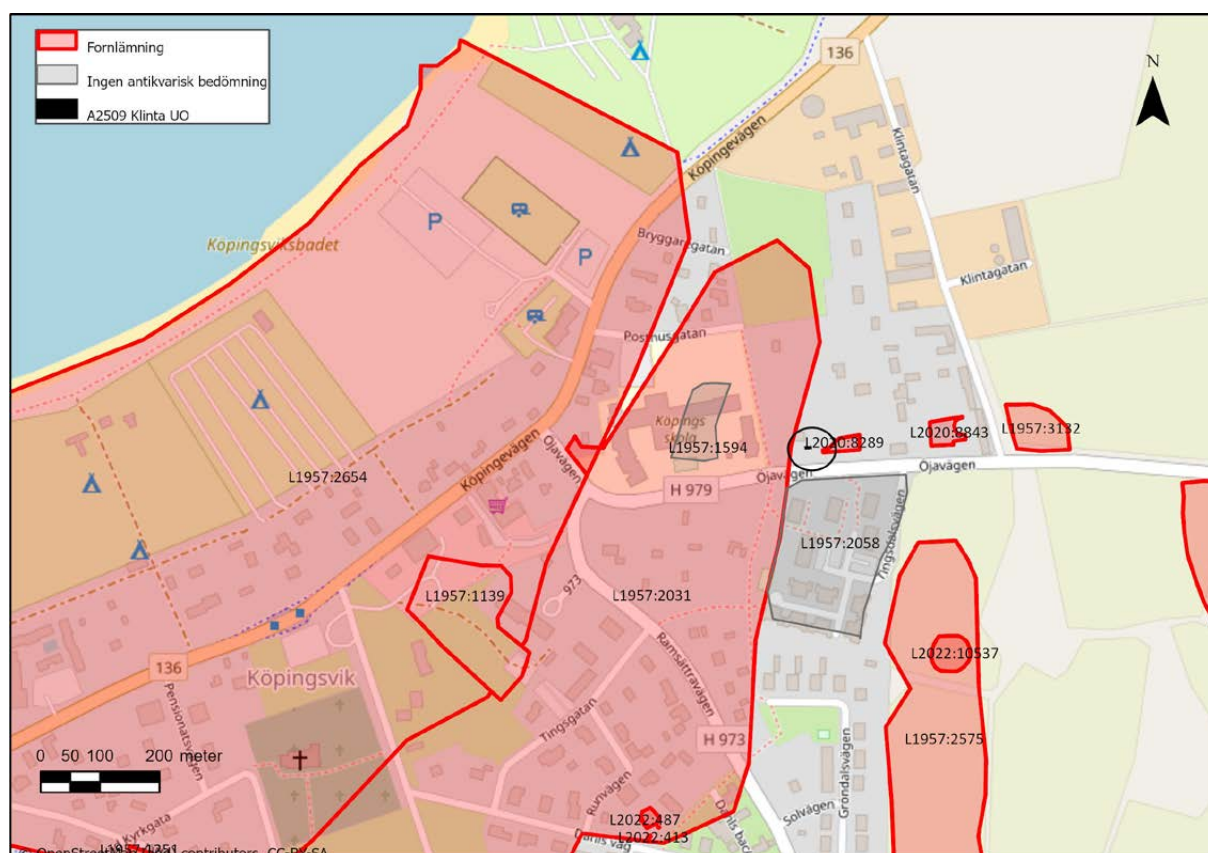
Med anledning av resultaten föreslår Museiarkeologi sydost inte några fortsatta arkeologiska åtgärder inom den för poolbyggnationen avsedda ytan. Närheten till det närliggande registrerade grav- och boplatssområdet L2020:8289, liksom den omgivande fornlämningsbilden i närområdet, gör emellertid att det inte kan uteslutas att det fortfarande kan finnas okända fornlämningar inom fastigheten.

Inledning

I samband med planerna på att anlägga en pool på fastigheten Klinta 1:18 i Köpingsvik på Öland, fick Museiarkeologi sydost vid Kalmar läns museum i uppdrag av Länsstyrelsen i Kalmar län att genomföra en arkeologisk förundersökning. Fastigheten ligger i nordöstra delen av Köpingsviks samhälle, mellan två större registrerade fornlämningar, grav- och boplatsoområdet L1957:2031 och grav- och boplatsoområdet

L2020:8289. Den sistnämnda ligger drygt 10 meter öster om den aktuella undersökningsytan (fig. 1).

Fältarbetet genomfördes under en dag i mars 2025. Ansvarig för fältarbetet var arkeolog Ulrika Söderström som också ansvarat för rapporten. Kostnadsansvarig uppdragsgivare var fastighetsägaren.

Figur 1. Översiktsbild Köpingsvik med undersökningsområdet inom fastigheten Klinta 1:18 markerat med svart ring.

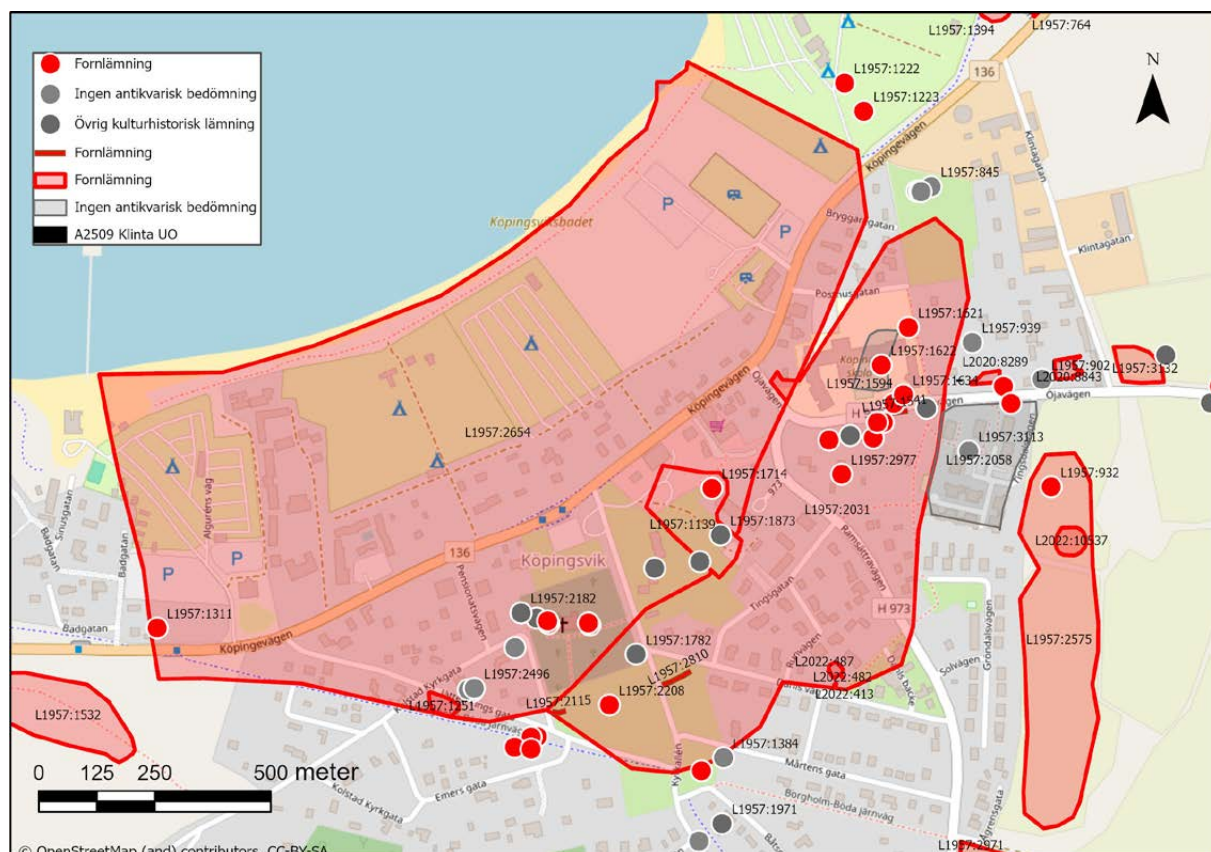
Topografi och fornlämningsmiljö

Köpingsvik ligger ca 5 km norr om Borgholm, väl skyddat vid den breda och grunda Köpingsviken. I sydväst och nordost flankeras samhället av landborgen, och i söder och sydost skyddas området av väl markerade klapperstens- och grusvallar. Området ingår i det s.k. Lindbydeltat, en sandig isälvsbildning som sträcker sig från havsviken och någon mil inåt landet. Under postglacial tid har de övre lagren bearbetats av havet och avsatt grus, svallad kalkklappersten och sand. Åtminstone tre strandvallsbildningar är tydligt synliga i det centrala samhället; den vid Tings Ene-Tingsdal (tidig utsatt för grustäkt), den på vilken Köpings kyrka ligger, samt den som väg 136 är byggd ovanpå. Mellan dessa områden sluttar området ned mot havet (Schulze 2004:33f). Området har varit bebott kontinuerligt från stenålder fram till tidig medeltid, vilket har resulterat i en delvis djup och komplicerad stratigrafi där arkeologiska lämningar och geologiska formationer blandats och samverkar (Therus et al. 2024:10).

Köping socken är rik på fornlämningar från samtliga förhistoriska perioder. Köpingsviksområdet intar här en särställning med sina omfattande arkeologiska lämningar från sten-, brons- och järnålder samt från vikingatid till medeltid. Dateringarna sträcker sig från mesolitikum in i tidig medeltid (fig. 2). De mesolitiska och tidig-neolitiska lämningarna ligger huvudsakligen inom områdets östra delar och lämningarna blir succesivt yngre längre västerut. Runt väg 136, som går genom Köpingsviks centrala delar, förekommer främst lämningar från yngre järnålder och tidig medeltid (Schulze 2004), vilka minner om den tid då Köpingsvik ingick i ett nätverk

av handels- och centralplatser som växte fram runt Östersjön under 900-talet. Den vikingatida bebyggelsefasen dateras vanligen till sent 900-tal, men en stor mängd fynd indikerar att en expansion eller förändring av platsens betydelse skedde från mitten av 1000-talet till ca 1125 (Johnson & Schulze 1990:54). I Köpingsviksområdet finns ett flertal lämningar från perioden som ännu är synliga ovan mark: gravfält med resta stenar och stenkretsar (t.ex. L1957:2031, L1957:1251), och den långa strandmuren (L1957:2654), som på vissa platser syns som en låg vall, och avfallsdiken, som på en del tomter avtecknas som en låg sänka i gräset (Schulze 2004: 35). Sedan 1970-talet har ett antal mindre arkeologiska undersökningar resulterat i att kunskapen om Köpingsviks äldsta historia succesivt utökats, men forskningsinsatserna har hittills varit sparsamma (jmf. Therus et al. 2024).

Den aktuella fastigheten, Klinta 1:18, ligger i den nordöstra delen av samhället, på en av de höjder som bildar en båge runt Köpingsvik (se fig. 1). Fastigheten ligger i ett område som är mycket rikt på både grav- och boplatslämningar från både sten- och järnålder, med inslag av brons- och äldre järnålder (Schulze 1987, 1993; Fallgren 2006: 133f). Omkring 10 meter öster om fastigheten går gränsen för grav- och boplatssområdet L2020:8289, som undersöktes år 2020 (Therus 2020). Resultaten visade på lämningar av främst boplatsskaraktär, med bl.a. stolphål, gropar och nedgrävningar. Fynden bestod av såväl förhistoriska, tidigmedeltida och historiska föremål, däribland viktlo, nitlar och ett knivslidesbeslag från vikingatid, samt en ring och ett bokspänne

Figur 2. Köpingsvik ligger i ett av Ölands fornlämningstätaste områden. De två huvudsakliga fornlämningarna är stadslagret L1957:2654 och grav- och boplatsoområdet L1957:2031, men området rymmer en stor mängd andra lämningstyper, som runristningar, stenkretsar mm.

som troligtvis kan dateras till 1600-tal (Therus 2020:7). Väster om fastigheten ligger Köpingskola, där ett större grav- och boplatsoområde (L1957:1594) undersökts i omgångar från 1970-talet och framåt. Intill vägen och på tomterna väster om undersökningsområdet har påträffats

komplexa gravar från neolitikum, bl.a. i form av en trippelgrav och deponeringar av människoben i stenkonstruktioner. Där fanns också ett rikt boplatslager från stenålder, innehållande hela 200 kg keramik och 30 kg djurben (Schulze 2004; Pappmehl-Dufay 2006).

Syfte och frågeställningar

Syftet med förundersökningen var att ta reda på om ytan som ska tas i anspråk för poolbyggnationen, berörs av fornlämning. De närbelägna fornlämningarna har idag inte en utbredning så att de sträcker sig till undersökningsområdet, men

mängden kända fornlämningar i det direkta närområdet föranledde Länsstyrelsen att anta att det kunde finnas arkeologiska lämningar inom den aktuella ytan.

Metod och genomförande

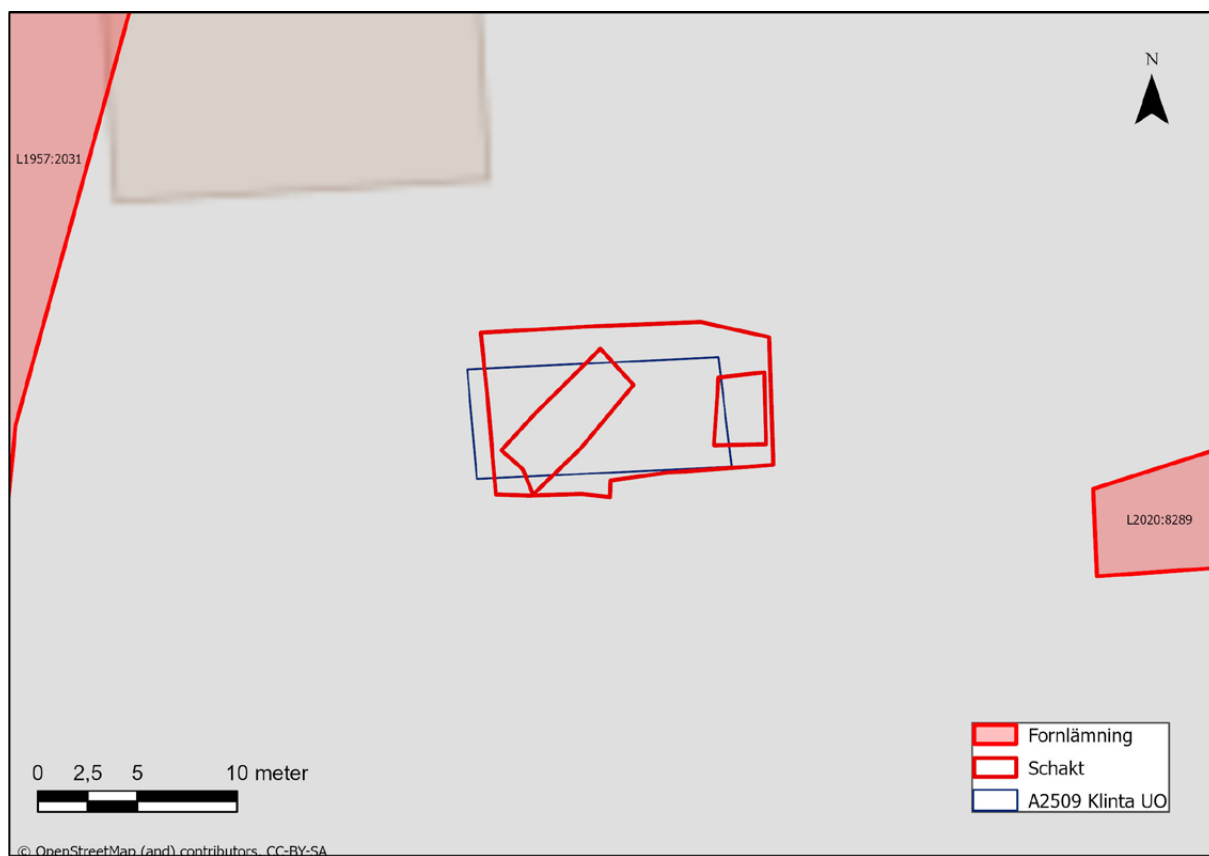
Förundersökningen inleddes med en metalldektoravsökning av hela den tilltänkta exploateringsytan. Därefter handgrävdes tre halvmetersrutor för att fastställa om det fanns daterbara lösfynd i matjordslagret (fig. 3). Samtliga rutor förlades till de platser där detektorn gett utslag.

Då den utmärkta, och med stakkäppar markerade arbetsytan, låg något längre österut och var något större än den av LST angivna undersökningsytan, justerades förundersökningsområdet i fält för att täcka den förstnämnda. För att spåra förekomsten av ännu okända fornlämningar torvades ytan först av med maskin och därefter grävdes två mindre schakt. Det första schaktet förlades till den västra delen, diagonalt från dess sydvästra hörn mot nordöst. Därefter togs ytterligare ett schakt upp i östra delen av undersökningsytan (fig. 4).

Samtliga schakt, lämningar och fynd mättes in med GPS och dokumenterades inom arbetsflödet IDA.

Figur 3. Inledningsvis undersöktes ytan med metalldektor och tre halvmetersrutor handgrävdes för att fastställa om det fanns daterbara lösfynd i matjordslagret. Ulrika Söderström gräver rutor. Foto från NV.

Figur 4. Karta över undersökningsområdet och de två grävda schakten inom ytan.

Resultat

Den inledande metalledetektorundersökningen av ytan gav ett fåtal indikationer om att det fanns metallföremål i matjordslagret. Tre halvmetersrutor förlades till de delar där metallutslagen förekom. Dessa visade sig emellertid vara modern järnspik, samt en hästkosöm. I rutorna framkom inga lämningar eller fynd av arkeologiskt intresse.

För att undersöka om det fanns fornlämningar under mark inom det utmarkerade arbetsområdet torvades först vegetationslagret av med maskin (fig. 5). Ytan detekterades sedan ytterligare en

gång med metalledetektor. Ett fåtal utslag visade på nytt på förekomst av modernare metallföremål. Därefter grävdes två sökschakt inom ytan. Det första schaktet lades diagonalt över den västra delen av ytan (fig. 6). I toppen av schaktet fanns ett ca 0,3 m tjockt lager med matjord. Under det fanns det för Köpingsvik karakteristiska klapperstenslagret, vilket var ca 0,25 m tjockt. På ca 0,65 m djup påträffades undergrunden som bestod av ljusbrun sandig morän. Utöver en modern störning fanns ingenting av arkeologiskt intresse i schaktet.

Figur 5. Schaktning inleddes efter att tre halvmetersrutor grävts för hand. Foto från NV.

Figur 6. Ett schakt grävdes diagonalt över ytans västra del. Sandra Lundholm inleder schaktning. Foto från NO.

Figur 7. Profilbild som visar den östra schaktkanten i schakt 2. Foto från V.

För att säkerställa att det inte fanns lämningar eller fynd som kan kopplas till det närliggande registrerade grav- och boplatssområdet L2020:8289, vilken har sin västra avgränsning endast 10 meter från den nu aktuella ytan, grävdes ytterligare ett schakt i den östra kortändan av ytan. Detta grävdes ner till ca 0,8 meter för att

kunna avfärda möjligheten till överlagrade lämningar. Matjordslagret var något tunnare i denna ände av undersökningsytan, men på liknande sätt som i den västra delen påträffades samma klapperstenslager, ca 0,25 m tjockt, även här (fig. 7). Inget av arkeologiskt intresse framkom emellertid i schaktet.

Tolkning

Den arkeologiska förundersökningen visar att det inte finns några fornlämningar inom den för poolbyggnationen avsedda ytan som berörs av arbetsföretaget.

Åtgärdsförslag

Med anledning av resultaten föreslår Musei-
arkeologi sydost inte några fortsatta arkeologiska
åtgärder inom den för poolbyggnationen avsedda
ytan.

Närheten till det närliggande registrerade grav-
och boplatssområdet L2020:8289, liksom den
omgivande fornlämningsbilden i närområdet, gör

emellertid att det inte kan uteslutas att det fort-
farande kan finnas okända fornlämningar inom
den övriga fastigheten. Med anledning av detta
föreslås att framtida arbetsföretag inom fastighe-
ten som omfattar markarbete på ytor som inte har
undersökts arkeologiskt föregås av ny arkeologisk
förundersökning.

Referenser

- Fallgren, J-H. 2006. *Kontinuitet och förändring. Bebyggelse och samhälle på Öland 200–1300 e.Kr.* AUN 35. Uppsala.
- Johnson, M. & Schulze, H. 1990. *Köpingsvik. Medeltidsstaden 77.* Stockholm. Riksantikvarieämbetet.
- Papmehl-Dufay, L. 2006. *Shaping an identity. Pitted Ware pottery and potters in southeast Sweden.* Theses and Papers in Scientific Archaeology 7. Stockholm.
- Schulze, H. 1987. Köpings sn. I: Beskow Sjöberg, M. (Red.). *Ölands järnåldersgravfält. Volym I.* Kalmar.
- Schulze, H. 1993. *Utgrävningarna vid Köpings skola 1991.* Kalmar län, sid 133–141.
- Schulze, H. 2004. *Köpingsvik på Öland – 30 undersökningar 1970 – 1994.* Rapport 2004:2. Kalmar läns museum. Kalmar.
- Therus, J. 2020. *Gravar och boplatzlämningar under Klinta radby.* Arkeologisk förundersökning. Arkeologisk rapport 2020:8. Kalmar läns museum.
- Therus, J., Lundholm, S., & Nilsson, N. 2024. *Spår av hus och diken från Köpingsviks handelsplats.* Arkeologisk undersökning 2021. Arkeologisk rapport 2024:11.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	10391–2024
Kalmar läns museums dnr:	24/0022
Projektnummer KLM:	A2509
KMR uppdragsnr:	202500144
Spridningstillstånd, LM:	507-98-2848
Uppdragsgivare:	Länsstyrelsen i Kalmar län, Petra von Krusenstjerna
Landskap:	Öland
Kommun:	Borgholm
Socken:	Köping
Fastighet:	Köping 1:18
Fornlämningsnr:	L1957:2031
X koordinat:	6305430 (N)
Y koordinat:	605203 (E)
Latitud:	56.880649
Longitud:	16.726380
M ö h:	15 möh
Fältarbetstid:	2025-03-17
Antal arbetsdagar:	1
Personal:	Ulrika Söderström, Sandra Lundholm
Foto, Du-nummer:	Du507
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs.
Analyser:	Inga analyser genomfördes.
Tidsålder:	Stenålder-medeltid
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	GPS. Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99 TM och RH2000.

Bilagor

Bilaga 1. Digitala foton	21
--------------------------------	----

Bilaga 1. Digitala foton

Du507_2

Du507_3

Du507_4

Du507_5

Du507_6

Du507_7

Du507_8

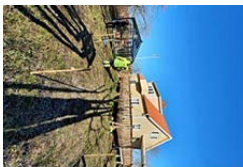
Du507_9

Du507_10

Du507_11

Du507_12

Du507_1

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

